

Kunstenfestival Watou: 'De kracht van het mededogen'

EEN THUIS VOOR DE CREATUREN VAN MAEN FLORIN

Maen Florin, tentoonstellingszicht, Watou 216, courtesy of the artist

Of ik nu meer weet? Ik woonde gisteren een lezing van Frank Westerman bij, Nederlands journalist-auteur. In zijn nieuwe boek 'Een woord een woord' vraagt hij zich af of woorden nog iets betekenen in een wereld die steeds harder wordt. Hij ging op zoek naar plaatsen waar woord en daad tegenover elkaar staan in levensbedreigende situaties. Hij kwam uit bij empathie en relativering. Enig houvast? Ook het woord, toch wel. Vooralsnog. Na een wijle praten met een zogenaamd geradicaliseerde medemens samen kunnen lachen om een grap: gewonnen! Relativeren, dus.

In mij kankert de twijfel. En kijk, in verband met de komende editie van Kunstenfestival Watou heeft intendant Jan Moeyaert het over een boeiende, maar vermoeiende wereld. Over een te volle plek vol eenlingen met een eigen identiteit. En toch kunnen ze niet alleen. Ze zoeken elkaar op, maar steeds vaker gebeurt dit digitaal. Hoe dan ook, besluit hij, staan we voor een dilemma: we zullen mededogend zijn of we zullen niet zijn. De geschiedenis liegt inderdaad niet.

Twee maanden lang roept hij – samen met onder meer 40 beeldende kunstenaars en 30 dichters – op tot empathie. In sinds lang verlaten, vaak verpauperde panden, op zolders en in kelders vraagt hij de bezoeker de nodige tijd te nemen om het verhaal achter elk van ons te zoeken. Onthaasten, dus, daar in de Westhoek, vlakbij de Franse grens. In het Festivalhuis, een centrale plek op het parcours, krijgt de Gentse kunstenaar Maen Florin mijns inziens terecht vier kamers ter beschikking. 'Royaal' veel ruimte voor haar unieke beelden van wezens die perfect appelleren aan datgene wat de wereld vandaag meer dan ooit mankeert: mededogen en empathie, respect voor identiteit en diversiteit. Begrip voor wie 'anders' is.

MANKEMENTEN

Het heeft vele jaren geduurd eer Florin erin zou slagen om dit soort bizarre wezens te creëren. Het verrassend amalgaam dat aan haar fantasierijke geest ontspruit en in haar vaardige handen vorm krijgt, is een stuk kleiner dan wij, gluurdere. Hoe bevreemdend ook en bijwijlen aardig gek: wat we zien herkennen we. De aangedikte 'mankementen', zowel fysiek als mentaal, raken

ons. In de grote variatie aan identiteiten herkennen we onze eigen kleine kantjes. Het zijn onze gebreken, onhebbelijkheden en angsten die Florin op een onnavolgbare wijze heeft uitvergroot. In Watou gaan we bij hen op bezoek, bij haar dwergen, stoutmoedige narren en autisten. Ze zullen van ons weg kijken. Door de kunstenaars als het ware overtuigd van de kracht van hun

Het zijn onze gebreken, onhebbelijkheden en angsten die Florin op een onnavolgbare wijze heeft uitvergroot

onvolmaaktheid vormen ze met z'n allen een stevige spiegel van de mensheid. Wat wij gemeenzaam een handicap noemen wordt door Florin omgezet in een vreemdsoortige zelfzekerheid en schoonheid. Het is even wennen, maar ze slaagt in haar opzet, die dezelfde is als die van de intendant. Schaamte wordt niet langer onderdrukt en schroom verlamt niet. Ze tonen zich aan de bezoekers en het lijkt wel of zij ons toe fluisteren: laat je zien zoals je bent!

COMMUNICATIE

Contact met elkaar hebben ze amper. Het is hun grootste onvermogen, die onmogelijkheid tot communicatie. Net zoals bij de Munoz-creatures op het Watou-campagnebeeld. Ook wij zijn hoe langer hoe meer aangewezen op een rist kleine en grotere schermpjes. Toetsen. Wie technisch vaardig is loopt het gevaar woord en tactiliteit te negeren. Te vergeten. Vergroot net ook dit groeiende euvel niet onze band met de wezens van Florin? Ik heb ze al vaker ontmoet en mijn empathie voor ze is alvast groot. Waar 'een hoek van' is of 'een vijs tekort', dat wil ik benaderen, koesteren en knuffelen. Het aparte boeit, het anders-zijn. Ik heb de Florin-

wezens in mijn hart gesloten, maar de ervaring heeft me ook geleerd dat velen ze liever de rug toe keren. Voor wat ongewoon en ongemakkelijk oogt sluiten we snel de ogen.

Wat we ooit voor de maatschappij verborgen hielden, laat Florin nu onbeschermd zien. Niet voordat ze ervoor heeft gezorgd dat ze er op een zekere manier op hun best uitzien. Vergeten we immers heel even de inhoud, dan zien we dat het om unieke, schitterend gemaakt beelden gaat.

FASCINATIE

Sinds decennia creëert Florin beelden. In al die tijd heeft ze een schat aan technische ervaringen opgedaan. Wat ze voorheen maakte was 'klassieker', hoewel wie goed keek dan ook al in de gaten moet hebben gehad dat haar creaties meer dan louter vorm waren, meer dan een afspiegeling van een menselijke wezen. Moet ik nog haar fascinatie voor groten als Juan Munoz, Thomas Schütte, Louise Bourgeois (ook mijn favorieten) en de haar inspirerende Borremans citeren? Soutine en Velazquez? Deze laatste loop je trouwens wel eens tegen het lijf als je in haar oeuvre grasduint. Zoals hij schilderde zou zij immers willen kunnen boetseren.

Naar wie Florin opkijkt leerde ik uit een tekst van curator Hans Martens. Misschien dat het de onvoorbereide kijker een beetje op weg kan helpen. Vooral sinds ze in het Gentse S.M.A.K. met het oeuvre van Paul McCarthy werd geconfronteerd, heeft Florin alle artistieke knevels losgerukt en gaat ze haar eigenzinnige weg. Subtieler dan McCarthy weliswaar, maar even kwaad op de wereld als Soutine. Ik hou van de onvolmaaktheid die zij als geen ander tot schoonheid weet om te vormen.

Er is voorts nauwelijks nog materie die een hinderpaal vormt bij het scheppen. Haar fantasie kan loos gaan met klei, rubber, polyester, polyurethaan, epoxy en textiel. Ze droomt en vormt zich een beeld, monteert, demonteert, herstelt en assembleert. Ze 'regisseert' haar wereld.

KARAKTERS

De laatste tijd boetseert Florin ook koppen. Ze noemt ze 'Karakters'. Het zijn geen portretten. Ze gaat uit van gezichten die ze op televisie of in kranten heeft gezien, waar ze (in dit geval was Marlene Dumas behoorlijk inspirerend) – tamelijk ruig, maar gedeceerd nog met pigment en glazuur een determinerende toets aan geeft, niet nadat er meer dan een eenduidig karakter in de klei geboetseerd zit. Tijdloos werk ...

Ook deze heb ik al in groten getale bij elkaar gezien en ik weifelde of ik dit dan wel als doorsnee mensen mocht beschouwen. Ik dacht in eerste instantie aan soorten prototypes, kreeg de indruk dat ik al die mensen al eens eerder ergens had ontmoet, wat uiteraard niet het geval was. Maar in elke kop zaten (karakter)trekken die ik in mensen (ik observeer graag) eerder had waargenomen. Maar ook hier: een schrijnend gebrek aan communicatie, het euvel van deze tijd. Mijn mededogen, hebben ze al. Probeer te empathie? Samen relateren in het Festivalhuis?

Johan DEBRUYNE

36ste Kunstenfestival Watou (10 locaties, 40 beeldende kunstenaars en 30 dichters) van 2 juli tot 4 september. Open wo-za van 11-19 u. Tickets en catalogus: Festivalhuis, Watouplein 12, Watou/Poperinge. www.kunstenfestivalwatou.be

COLUMN

NOORDWAARTS!

Nu de opwarming van het klimaat onomkeerbaar is, wordt Scandinavië het nieuwe Zuid-Frankrijk. Terwijl wij hier het water uit onze kelders stonden te hozen, zomerde het daar de voorbije lente dat het een lieve lust was. Vergeet Nice, Cannes en Saint-Paul de Vence, de onmenselijke hitte en de woestijnvorming hebben het daar voorgoed onleefbaar gemaakt; Stockholm, Oslo en Kopenhagen zijn de nieuwe zomerbestemmingen. Beter zelfs: u zult er geen last meer hebben van onvriendelijke obers en onfrisse biefstukken met verslenste crudités, hier wordt u bediend door vriendelijke blondines die overdag allemaal meespelen in televisieseries en 's avonds voor hun plezier ook nog wat de serveuse withangen. En nee, u hoeft zich ook geen zorgen te maken over een gebrek aan kunst; u zult de Fondation Maeght in Saint-Paul, het Picassomuseum in Antibes en het Bonnardmuseum in Le Cannet heus niet missen, u zult uw kunsthartje hier evenzeer kunnen ophalen.

Zo belandde ik deze lente, op de vlucht voor de ratten die zelf gevluht waren uit mijn verzopen kelder, in Kopenhagen, vanwaar ik met de fiets onder een wolkeloze hemel en bij een temperatuur van 25 graden naar het Arken Museum reed. In Frankrijk wordt u meteen overhoop gereden en krijgt u er een 'nicktamèrefilsdepute!' bovenop, hier zag ik geen auto. Een apart fietspad leidde me door een idyllisch natuurgebied met oude koeienvassen naar het twaalf kilometer verderop gelegen museum, waar een doorgezaagde koe van Damien Hirst mijn hartje meteen sneller liet kloppen. Het is een wonder wat die Damien allemaal kan doorzagen: koeien, kalveren, honden, katten, zijn grootmoeder — Hirst is een genie dat zijn weerga niet kent in de geschiedenis der hedendaagse kunsten. Houdt u echter niet van hem — vindt u het allemaal wat te commercieel, te veel van hetzelfde, zoals je H&M ook overal in de wereld aantreft — dan kunt u het museum gerust links laten liggen, in de duinen lekker gaan picknicken en nadien een duik nemen in het zalige zeeewater.

Fietst en zwemt u niet graag en houdt u meer van oude kunst: geen nood, dan kunt u vanuit Kopenhagen ook de voorstadstrein nemen naar het Ordrupgaard Museum, dat een werkelijk exquisite collectie bezit van Franse negentiende- en twintigste-eeuwse kunst. Corot, Daubigny, Monet, Cézanne, Gauguin en Matisse... als u bij het bezoeken van dit museum niet ter plekke klaar komt moet u dringend in therapie bij Goedele Liekens. Alleen al voor de schitterende aanbouw van Zaha Hadid, die onlangs overleed en nu plannen maakt voor een uitbouw van het Hiernamaals, is dit museum het bezoeken waard. Vergeet ook niet de Deense collectie van Ordrupgaard te bekijken, in het bijzonder de schilderijen van Vilhelm Hammershøi (1864-1916), een briljante kunstenaar die intimistische interieurs schilderde met ramen, en intimistische interieurs met deuren, en soms ook wel eens een intimistisch interieur met ramen én deuren. Hammershøi, onthoud die naam.

Ach, ik zou u nog honderduit kunnen vertellen over de kunst in Kopenhagen, Oslo en Stockholm, maar mijn enthousiasme botst hier tegen de limieten van het aantal woorden, en dus beperk ik mij tot dit advies: noordwaarts deze zomer!

Joris VERMASSSEN

vaten in Parijs en Panamarenko's barricade met ijsblokken op het Conscienceplein, zodat ik in goed gezelschap was."

Hoe ben je voor je barricade-idee bij Rietveld beland?

Deleu: "Ik wilde graag een barricade met meubels bouwen, maar wilde het eerst uitproberen op schaal. Maar hoe moest ik aan schaalmodellen geraken? Het bedrijf Vitra maakt schaalmodellen, maar die zijn veel te duur, ze zouden de prijs van de maquettes nodeloos opdrijven. Zo ben ik uitgekomen bij de stoel van Rietveld, die ik immers gemakkelijk zelf kon bouwen. Dat was trouwens ook de bedoeling van Rietveld: een stoel ontwerpen die iedereen zelf kon bouwen. Het is een van de weinige modernistische meubels die niet beschermd zijn."

De barricades voegen een nieuw programma toe aan de functionaliteit van modernistische meubels en gebouwen.

Deleu: "Daar had ik tot nog toe niet aan gedacht. Maar daar gaat het ook om in de kunst: dat iedereen een werk kan lezen op zijn of haar eigen manier."

In de tentoonstelling bij Annie Gentils zien we enkele maquettes van barricades, maar ook twee maquettes en enkele 'didactische panelen' die zijn voortgevloeid uit het project 'Orban Space', waarin T.O.P. office gestalte geeft aan een stedenbouwkundig denken op schaal van de aarde.

Deleu: "Zoekend naar een begrippenapparaat voor orban space bedacht ik dat je toch anders moet bouwen op een vlakte, in de bergen of aan een rivier. Daarom vroeg ik aan geografen of er

een soort van lexicon van landvormen bestond, maar ze konden mij niet helpen. Tot ik na drie jaar sukkelen de woorden 'land forms' intikte bij Wikipedia en een volledig hoofdstuk over dit onderwerp ontdekte. Toen ik de bestaande typologieën architectonisch wilde vertalen, lukte dat niet met rechthoekige vormen. Daarom heb ik Isabelle De Smet gevraagd om eens naar de vissen en vogels van Escher te kijken. Omdat in die vormen een gebogen en een gekartelde lijn zit, krijg je meteen een meer natuurlijk resultaat. Isabelle heeft dan een puzzelstuk ontwikkeld waarmee we verschillende landvormen architectonisch kunnen vertalen. Ik heb mij ook laten inspireren door een boek van Viollet-le-Duc, die de Mont Blanc heeft opgemeten en zag dat die hele berg samengesteld is uit romboëders. We hebben ook fractalen gebruikt. Uiteindelijk heb-

ben we ongeveer negentig, zowel kleine als grote landvormen, gestalte gegeven, allemaal op basis van de omtrek van dat ene puzzelstukje. Je ziet dat ook aan de maquettes, die zowel een kinderspeeltuin als een winkelcentrum of een provincie kunnen voorstellen. Steven Van den Bergh heeft alle vulkanische en arctische gedeelten gemaakt, ik heb nogal lang zitten werken aan de vorm van de rivieren: door elkaar gevlochten sinusoiden. Hier en daar hebben we moeten valsspelen om verschillende landvormen in elkaar te laten overlopen. Je weet dat ik hou van aleatoire design. Uiteindelijk moeten de dingen er natuurlijk uitzien, ook al hebben we alles zelf bedacht. Dat is hier wel gelukt, vind ik."

Luc Deleu, "Tabula Rasa", tot 15 augustus in Galerie Annie Gentils, Peter Benoîtstraat 40, Antwerpen. Open wo-za van 14-18 u. www.anniegentilsgallery.com